

Из Богослужења Православне Цркве

ОБЈАШЊЕЊЕ СВЕТЕ БОЖАНСКЕ ЛИТУРГИЈЕ

*Примите, једите, ово је Тело моје,
које се за вас ломи на отпуштење грехова.*

*Пијте из чаше ове сви: ово је крв моја Новог завета,
која се за вас и многе пролива на отпуштење грехова.*

ЗАЈЕДНИЧКА МОЛИТВА

Ми се можемо молити Богу свуда и на сваком месту, онако како нам је Христос рекао, "у духу и истини, ... јер је Бог Дух и који му се клањају, у духу и истини треба да се клањају" (Јн.4,23-24). Међутим, Христос је нарочито истакао значај заједничке молитве: "Тамо где су два и три сабрана у име моје, онде сам и ја међу њима" (Мт.18,20). Такву молитву ће Бог и примити: "Ако се два од вас... узмоле даће им Отац мој који је на небесима" (Мт.18,19). Па и Христос је ревносно ишао на заједничку молитву: "...и уђе по обичају своме у дан суботни у синагогу, и стаде да чита" (Лк.4,16).

На заједничку молитву, у одређени недељни и празнични дан, обавезује нас и Четврта Божја заповест, која гласи: *Сећај се дана одмора да га светкујеш, шест дана ради и заврши све своје послове, а седми дан посвети (је одмор) Господу Богу твоме.*

И Прва црквена заповест тражи од верника да ревносно учествују у заједничкој молитви: *Молити се Богу и учествовати у Служби Божјој сваке недеље и празника.* И не само слушати (јер то може бити и преко радија и телевизије), већ активно учествовати у заједничкој молитви, у цркви на Служби Божјој.

Пример заједничке молитве дали су нам већ свети апостоли, који су, после вазнесења Христовог, очекивали у Јерусалиму силазак Духа Светога на њих: *"Ови сви бијаху истрајно и једнодушно на молитви и мољењу..."* (Дап.2,14).

ЗАЈЕДНИЧКА МОЛИТВА СЕ ВРШИ У ХРАМУ

Богослужење се не врши у нашим обичним становима, већ у нарочито за то уређеним просторима, **храмовима** или **црквама**.

Храм се својом спољашњошћу разликује од свих осталих грађевина, а унутрашњост му је удешена према потребама јавног богослужења. Зашто је то потребно? Наш свакодневни живот је често далеко од Бога и од мисли о Њему. Због тога, да би Му се приближили, потребно је да се отргнемо од обичне свакодневности

и да се пренесемо у непосредну близину Божју. Храм својом спољашњошћу и унутрашњим уређењем чини као неки оклоп који штити вернике од свих спољашњих утицаја и производи у њима осећање да се налазе пред самим Богом, на прагу неба.

Облици православних храмова су различити, обзиром на време подизања, на грађевински стил или на могућности верника. Па ипак, још издалека, у сваком насељу храм се најчешће истиче својим високим звоником, са кога се оглашавају звона и позивају вернике на богослужења. Звона се најчешће оглашавају пре почетка богослужења, да би потсетила вернике да се спреме и на време стигну у цркву. Звонаће звонити и у току Службе, да би они који нису могли доћи у цркву, могли знати који је моменат Службе, да се и они за трнутак бар у мислима и молитвеним жељама пренесу у храм, да се прекрсте.

ДОЛАЗАК У ЦРКВУ

Према Првој црквеној заповести, у цркву треба долазити **редовно**, недељама и на заповедне празнике (штампане у у календару црвеним словима). Разуме се, од ове обавезе су ослобођени они који у те дане морају да раде, по природи свога посла (јавне службе и послови од заједничких потреба).

У цркву треба доћи **на време**, пре почетка богослужења, како се кашњењем не би ометао сам ток богослужења и одвлачила пажња верника који су се усредсредили на молитву.

Долазећи у цркву, на заједничку молитву, ми излазимо пред самога Господа, па стога треба долазити пристojно и што је могуће **свечаније обучени**. Ако у овоземаљске установе и пред значајне личности јавног живота излазимо лепо обучени, то толико пре треба обратити пажњу на свој спољашњи изглед при изласку пред небеског Цара.

Христос нас је упозорио да на молитву долазимо **измирени са свима**. *"Ако дакле принесеш свој дар олтару, и ондје се опоменеш да брат твој има нешто против тебе, остави ондје дар свој пред олтаром, и иди те се најприје помири са братом својим, па онда дођи и принеси дар свој"* (Мт.5,23-24).

Нарочито у припреми за Свето причешће треба бити измирен са свима, јер како ћемо очекивати да Бог нама опрости и тиме нас учини достојним причешћа, ако ми нисмо спремни да опростимо ближњима и да са њима у миру живимо.

Дошавши на Литургију (Службу Божју), треба пред Богом стајати са отвореним срцем, са чврстом намером да себе предамо Богу и да са Њим будемо цео тај дан, целу недељу. Јер, иако је Литургија безгранично драгоцену сама по себи, ипак се њени плодови, које ми од ње добијамо, мере нашим унутрашњим расположењем, нашим активним учешћем у њој. И воду из океана је могуће безгранично црпети, али свако може заградити само онолико колико стаје у његове судове.

Уз то, што смо све добили од Литургије, постаће нам јасно тек следећег дана или недеље. Уствари, Литургији се може присуствовати сваке недеље, па опет не постати бољи. **Без активног учешћа у Служби Божјој (Литургији) нема ни практичне користи.**

УЛАЗАК У ЦРКВУ

При уласку у цркву треба на улазу застати, побожно се прекрстити и поћи ка целивајућој икони (обично се налази на средини храма и представља светог коме је храм посвећен или је то икона празника који се тог дана слави).

Један од најзначајнијих спољашњих видова православне побожности је **паљење свећа**. Паљење свећа је симболичко исповедање, да смо ми хришћани следбеници религије светлости, а такође и као одговарајућа жртва Богу. Зато сви верници, одмах по уласку у храм, узимају црквене свеће и одлазе до чирака (одређеног места за паљење свећа), да би тамо, палећи их и стављајући на уобичајена места, отпочињали са молитвом Богу.

Свеће се пале за здравље живих и покој душа умрлих сродника и пријатеља. Пре паљења свећа треба се прекрстити, пољубити свећу (тима се изражава љубав према ономе коме се свећа намењује), молитвено поменутионе којима свећу "намењујемо", запалити је и ставити на одређено место. Иако у храмовима обично постоје одељена места за паљење свећа живима и упокојенима (за живе горе или десно, а за упокојене доле или лево) то нема неког већег значаја, јер су пред Богом сви живи.

Црквене свеће су од пчелињег воска или мешане са пречишћеним парафином и оне се освећују посебном молитвом, где се свештеник обраћа Богу "да сви, који улазе у храм Божје славе којој се не може приступити, виде истинску славу Божје правде..."

Зато и не треба посебно наглашавати да свеће за молитвену употребу треба узимати искључиво у цркви.

После улазне молитве и паљења свећа, треба отићи на **своје место**. У многим крајевима обичај да мушкарци, жене и деца стоје одвојено у току богослужења. Ако нема посебне "женске цркве" (унутрашња припрата), жене стоје лево, мушкарци десно (гледајући према олтару), а деца стоје напред. То, свакако, зависи од локалних обичаја, али нема никаквих препрека да породица и у храму буде на окупу у заједничкој молитви.

ПОЛОЖАЈ ВЕРНИКА НА БОГОСЛУЖЕЊУ

Дошавши на своје место, где ће остати у току целе Службе Божје, верник **стоји усправно**, окренут лицем према олтару, са рукама прекрштеним на грудима или испред себе, а може их право опустити (никако их не држати на леђима).

Приклањање (сагибање) **главе** је израз посебне пажње и поштовања у току Службе Божје. На пример, за време "малог входа" (када се преноси Јеванђеље), док се чита јеванђеље или врши "велики вход" (преношење часних дарова ради освећења и причешћа), у време читања молитве пред свето причешће - лако сагињемо главу, у знак појачане пажње према речима које се изговарају и догађајима на које нас те радње подсећају.

Дакле, у цркви се, на Служби Божјој, **стоји**. То је израз нашег поштовања према Богу. У изузетним случајевима дозвољено је седење, нарочито за старије и болесне вернике. Но и они, у најзначајнијим моментима Свете литургије, треба да устану.

Велики поклони (спуштање руку или чела до земље) и **клецање** уобичајени су у време поста и кајања и изражавају човеково признање своје грешности и кривице пред Богом. Обичај клечања за време читања јеванђеља није исправан, јер нас је свештеник пред читање јеванђеља упозорио: "Премудрост, **смерно стојмо**, чујмо свето јеванђеље!"

Без велике потребе не треба се померати са свог места, окретати се, поздрављати са придошлим верницима, разговарати или напуштати цркву пре завршетка Службе Божје. Поглед увек треба да буде према олтару, пажљиво слушати свештеникове речи и пратити његове покрете. Када нас свештеник кади и кад нас посебно позове на приклањање главе, треба лагано сагнути главу. При завршетку сваке молитве и песме, а поготово при помињању Пресвете Тројице (Оца

и Сина и Светога Духа) треба се побожно и правилно прекрстити (са три прста десне руке осећујемо своје тело у облику крста: на чело, груди, десно и лево раме).

УЧЕСТВОВАЊЕ У СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

У току целе Службе Божје треба настојати да концентрација на молитву буде што јача и трајнија. Зато пажљиво треба слушати свештеникове речи, певати са појцима и хором црквене песме које су познате, а нарочито и обавезно кратке песме: "Господе, помилуј" и "Амин" (реч *амин* значи *нека тако буде*, дакле наша сагласност са заједничком молитвом).

Да мисли не би одлутале и пажња ослабила, треба чешће посматрати иконе на иконостасу, удубљивати се у њихов садржај и враћати се заједничкој молитви, кроз виšekратно понављање у себи: **Господе Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се на мене.**

Символ вере (Вјерују) и Оче наш... ако не "углас", треба онда тихо заједно изговарати, јер кроз Символ вере исповедамо веру своју пред Господом, док је "молитва Господња" (Оче наш...) најјачи израз нашег међусобног заједништва и јединства са Богом.

Нарочито пажљиво треба пратити читање "апостола" и "јеванђеља", "мали" и "велики вход" и "канон евхаристије", од Символа вере до Оче наш... За то време треба избегавати свако кретање, разговор, излагање, па и паљење свећа.

Укратко, заједничко богослужење није само у томе да сви заједно стојимо у цркви, већ да се, што је могуће више, сви заједно и молимо, да активно учествујемо у Служби Божјој. Треба се, дакле, упознавати како са садржајем, тако и са значењем речи, радњи и синвола у току богослужења. Тада нам Служба неће бити ни дуга ни страна, већ присна и разумљива.

ИСПОВЕСТ И ПРИЧЕШЋЕ

Верник, који се постом и молитвом припремио, а пре Службе није ништа јео ни пио и који жели да се причести, треба да дође у цркву раније, пре почетка Службе, како би могао да се исповеди. Пред свештеником, који је посредник између верника и Бога, треба отворити душу, слободно рећи шта је на савести, пројавити кајање и жељу за исправљањем. Саслушати свештеникову исповедну поуку и заједно са њим молити се Богу за опроштај грехова.

На позив свештеника да приступите "са страхом Божјим, вером и љубављу" - треба прићи олтару, на доле, и пажљиво саслушати, понављајући у себи за свештеником, молитву пред свето причешће. Светој чаши треба приступити побожно, с рукама прекрштеним на грудима. Не крстити се пред чашом, да је не би случајно закачили и, недај Боже, просули свето причешће. Свештенику треба рећи своје име, отворити уста, примити свето причешће и убрусом обрисати уста. После примања светог причешћа и целивања Свете чаше, вратити се на своје место, сачекати да се и остали причесте и саслушати благодарствену молитву после светог причешћа.

Понеки верници, сасвим исправно, не само што на дан причешћа остају до краја Службе, већ настоје да се и после Службе задрже одређено време у цркви, да не би након ступања у заједницу са Христом, кроз свето причешће, сувише брзо се предавали свакодневици.

И један савет: Причешћивати се треба што чешће, не само у току вишедневних постова и не само једном у посту, већ кад год осетимо потребу за овом узвишеном храном наше душе и кад се достојно припремимо.

Свето причешће мора бити једини израз живота са Црквом. Онај ко се нер причешћује, не може себе сматрати чланом Цркве. Нецрквеност, па чак и антицрквеност савременог друштва у многоме се објашњава одсуством правилног литургијског живота код верника.

ИЗЛАЗАК ИЗ ЦРКВЕ

Из цркве не треба излазити пре завршетка Службе и пре него што свештеник произнесе "отпуст". Проповед, која је обично при крају Службе, треба пажљиво саслушати и настојати бар главну поруку запамтити.

При изласку из цркве целивати икону и крст у руци свештеника, примити свештеников благослов и **нафору** на длан десне руке. На самом излазу из цркве застати, окренути се према олтару, лако се поклонити и побожно прекрстити.

Међутим, не завршава се све кад свештеник на крају Литургије каже: "У миру изиђимо!" То не значи: идите кући и у току целе наредне седмице скинути са себе обличје хришћанина. Напротив. Оне значе: идите и приступите испуњавању вашег призивања. Сад сте ви дужни да ширите (проповедате) Христа око себе. Свет гледа на вас. Свет треба да упозна Христа, гледајући ваша дела, слушајући ваше речи. Ви сте квасац који стављају у тесто, да би се оно читаво подигло. Обогаћени Христом - будите као Христос, у свом животу и у односу према својим ближњима.

Један је човек говорио: "Волим да примам на Литургији Христа, да би Он провео свој дан у мени". Прави хришћанин, који је проживео Литургију, изазиваће међу другим људима у току целог дана и целе недеље духовни утицај, па и преображај. Тајна правилног хришћанског живота је у томе, да се правилно користимо Светом Литургијом.

Зато пажљиво прочитавајте, па и учите, следећи текст: **Објашњење Свете Литургије.**

СИМВОЛ ВЕРЕ

Верујем у једнога Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог.

Верујем и у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божјег, јединородног, од Оца рођеног пре свих векова, светлост од светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, роженог, не створеног, једнобитног са Оцем, кроз кога је све постало;

Који је ради нас људи и ради нашег спасења сишао с небеса и примио тело од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек.

Који је распет за нас у време Понтија Пилата и страдао и погребен;

И који је васкрсао у трећи дан по Писму;

И који се узнео на небеса и седи с десне стране Оца;

И који ће опет доћи са славом, да суди живима и мртвима и његовом царству неће бити краја.

Верујем и у Духа Светога, Господа животворног, који од Оца исходи, који се заједно са Оцем и Сином поштује и слави, који је говорио кроз пророке.

Верујем у једну свету, саборну и апостолску Цркву.

Исповедам једно крштење за опроштај грехова.

Чекам васкрсење мртвих

И живот будућег века. Амин

БОЖАНСТВЕНА ЛИТУРГИЈА

Реч **литургија** је грчког порекла и значи **служба**, или још боље - **служба Богу, Служба Божја**. Богослужење се често назива и **евхаристија**, што значи **благодарност**. Литургија је најважније богослужење Хришћанске цркве, зато што се на њој, под видом хлеба и вина, приноси Богу тајанствена жртва Тела и Крви Господа Исуса Христа, а којом се ми причешћујемо, ради нашег освећења и сједињења са Христом.

Литургија је **жртва**, која се заснива на голготској жртви Христовој, а ми је понављамо у њеном бескрвном облику, жртвујући хлеб и вино. Поред тога Литургија је **тајна** и заснива се на речима Христовим, упућеним апостолима на Тајној вечери: *"Узмите, једите, ово је тело моје, које се за вас ломи ради опраштања грехова... Пијте из ње сви, ово је крв моја новог завета, која се за вас и и за многе излива ради опроштења грехова... Ово чините у мој спомен"*. Причешћујући се на Литургији телом и крвљу Христовом, ми испуњавамо ову значајну Христову заповест.

ЛИТУРГИЈА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Разуме се да Литургија у овом облику, како је ми данас служимо, није настала одједном, већ је продукт вековног развоја. Но, без обзира на тај вековни развој, као и на постојање великог броја литургија у току историје, суштина је остала иста и неизмењива.

Да би се сачувала једнообразност служења литургије, у четвртм веку су Свети Василије Велики и Свети Јован Златоусти записали **чинове** (текстове) Литургије, а који се чиновни и данас служе под њиховим именом. У шестом веку Свети Григорије Двојеслов је записао у Цариграду текст још једне Литургије, која се данас служи у току Васкршњег поста, под именом **Литургија раније освећених дарова**.

Литургија Светог Василија Великог, која се од Златоустове разликује нешто дужим молитвама, служи се девет пута годишње: у први пет недеља Васкршњег поста, на Велики четвртак и Велику суботу, на Бадњи дан и Крстовдан (уочи Богојављања) и на дан Светог Василија Великог (1/14. јануара).

Литургија раније освећених часних дарова служи се у дане Васкршњег поста (сем суботе и недеље) и прва три дана Страсне седмице. Служи се због тога да би се верници могли што чешће причешћивати. Дарови за ову Литургију су освећени на Литургији Светог Јована Златоуста или Светог Василија Великог.

У све остале дане у току године служи се **Литургија Светог Јована Златоуста**.

Има, међутим, неколико дана у години када Црква ускраћује служење Литургије. То су: среда и петак Сирне седмице, понедељак, уторак и четвртак Прве недеље Васкршњег поста и на Велики петак (ако на Велики петак падну Благовести, тада се служи Литургија Светог Јована Златоуста и она се односи на празник Благовести).

ВРЕМЕ ВРШЕЊА ЛИТУРГИЈЕ

Што се тиче дневног часа, кад треба да почне Литургија, ту нема неког одређеног правила. Ту ће важити месни обичаји, одлука надлежног епископа или терен парохије. У Војводини, Славонији и Босни почиње касније (најчешће у 10 часова), док у Србији почиње доста раније (већ у 8 часова). Најопштије правило је да не почне пре изласка сунца, ни после подне. Изузетак је Васкрс, кад Литургија почиње врло рано, у наставку јутрења, као и на Бадњидан, Крстовдан, Велики четвртак и Велику суботу, кад се Литургија служи после подне.

ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ЗА СЛУЖЕЊЕ ЛИТУРГИЈЕ?

На Литургији свештеник облачи потпуно **одјејаније** (стихар, епитрахил, појас, наруквице и фелон) и за сваки део одежде чита одређену молитву. У току Литургије свештенику ће бити потребни одређени **сасуди** (путир, дискос, звездица, копље, кашичица, покровци, кадионица, суд за топлу воду, анафорник). Текст Литургије штампан је у **Слуђбенику**, а свештеник ће користити и **Јеванђеље**, док су појци потребни: **Апостол, Часослов, Зборник** и друго.

На светом престолу, жртвенику и солији треба да горе **свеће**. За Литургију је потребно **пет хлебова - просфора** (просфора значи *принос*), умешаних од чистог пшеничног брашна, са квасцем и сољу. Свака просфора има на горњој страни печат, који представља квадрат са крстом у средини. Међу крацима крста је натпис: *ИС - ХС; НИ - КА*, што на грчком језику значи: **Исус Христос - побеђује**. Просфоре се састоје из два дела, што означава две природе у Исусу Христу, божанску и човечанску. Поред просфора потребно је и чисто природно **вино, обавезно црвено**, да нас подсећа на крв Христову. У вино се сипа мало воде.

СВЕТА ЛИТУРГИЈА СЕ САСТОЈИ ИЗ ТРИ ОСНОВНА ДЕЛА

1. ПРОСКОМИДИЈА
2. ЛИТУРГИЈА ОГЛАШЕНИХ
3. ЛИТУРГИЈА ВЕРНИХ

ПРОСКОМИДИЈА

Свештеник који је спреман за служење Литургије улази у храм, чита пред олтаром одређене **улазне молитве**, целива иконе и улази у олтар. Ту целива Јеванђеље и свети престо, облачи свештене одежде, пере руке и стаје пред жртвеник, да би отпочео ршење **проскомидије** (реч проскомидија значи *приношење, приношење на жртву хлеба и вина*).

Стојећи пред жртвеником, свештеник узима **прву просфору**, чини копљем на њој знак крста и, читајући молитве и речи из Исаијиног пророштва о Христу, вади

коцкасти део, који се од тог момента назива **АГНЕЦ (Јагње)** и представља Христа који се жртвује за људе. Свештеник ставља Агнец на средину диска, расеца га са доње стране унакрсно, а са горње стране пробада копљем, као што је римски војник пробо ребра Христово. Пошто је тада из Христа истекла крв и вода, улива свештеник вино и воду у путир.

Из **друге просфоре** вади се троугласта честица у част Пресвете Богородице и ставља се десно од Агнеца. Из **треће просфоре** вади се девет честица, у спомен чиновна святих: пророка, апостола, святих отаца, мученика, преподобних, бесребреника и других, а стављају се лево од Агнеца, у три реда по три честице. Из **четврте просфоре** ваде се честице за живе, а из **пете** за упокојене чланове Цркве и те се честице ређају испод Агнеца.

Агнец ће се у току Литургије претворити у тело Христово и њиме ће се причестити свештеници и верници. Остале честице ће се, после причешћа, сипати у путир, где се налази крв Христово, да би крв Христово очистила грехе свих оних чија имена је свештеник поменуо, вадећи честице, и да би се сјединили са Христом. Остатке просфора, из којих је извађен Агнец и друге честице, раздаје свештеник после Литургије свима присутним верницима.

После завршетка вађења честица, свештеник благосиља кадионицу и, окадивши звездицу, ставља је на дискос. Затим окадивши покровце, ставља их на дискос и путир, а све покрива највећим покривачем (воздухом). Уз то говори молитве у којима моли Бога да прими ове дарове и да се сети свих **који су принели ове дарове и и ради кога су принесени**.

Проскомидија нас подсећа на рођење Христово, а такође и на страдање Његово. Рођење је било у тишини, људи Га чак нису ни приметили. Само су анђели певали на небесима и пастири су се поклонили новорођеном Спаситељу. Због тога се проскомидија и врши у тишини. Свештеник све молитве изговара полугласно. Често се проскомидија врши у току јутрења или часова. По завршетку проскомидије свештеник кади олтар и храм.

ЛИТУРГИЈА ОГЛАШЕНИХ

Оглашени су били људи који су се припремали за крштење, за прелазак у хришћанску веру. Црква их је пре крштења поучавала у науци Христовој, па је допуштала **оглашенима** или **катихуменима** (катихизирати - значи *поучавати у вери*) и **покајницима**, као и Јеврејима и многобожцима, да присуствују овом делу Литургије, да би упознали веру Христову. Тако се по њима, овај део Литургије назвао - **Литургија оглашених**. Оглашени нису стајали заједно са вернима, него на нарочитом месту у цркви, у припрати. На ђаконов позив: "**Ви који сте оглашени, изиђите!**" - морали су изаћи из храма, да би могао почети трећи део Литургије - **Литургија верних**.

Литургија оглашених, у Цркви првих векова, састојала се из певања псалма, читања Светог писма, проповеди и молитава за оглашене и покајнике. Ово и данас, са малим изменама, сачињава Литургију оглашених.

По завршетку проскомидије, звоњењем свих звона, објављује се почетак Литургије, коју свештеник почиње слављењем Бога, троичног у лицима:

"Благословено царство Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова - на шта народ, као из једног грла, одговара - **Амин**, нека тако буде.

Стојећи у олтару, пред светим престолом, свештеник произноси **велику јектенију** (ако служи ђакон он све јектеније произноси испред олтара, са солеје). **Јектенија** је, уствари, ревносна, усрдна молитва, низ кратких молби, којима се народ побуђује на молитву, а иза сваке молбе, народ одговара: **Господе помилуј**, то јест Господе, смилуј се на нас. Свештеник се моли за мир у свету, за народ, за

архијереја и свештенство, за погодно време и изобиље земаљских плодова, заоне који плове, путују, страдају, болују, као и за избављење од свих опасности и невоља.

На крају јектаније чита свештеник молитву, а народ пева први **антифон**. Антифон је наизменично певање или читање стихова из псалама у десној и левој певници. Стиховима Старог завета додају се песме Новог завета. Овим сједињавањем оба завета приказује се јединство људи, који заједничком хвалом славе и величају моћ и доброту Божју.

У нашој богословској пракси има три врсте антифона на Литургији. То су: **антифони свакидашњи, антифони изобразитељни и антифони празнични**. Свакидашњи антифони се певају у радне или тежатне дане; изобразитељни у суботе и недеље, на празнике Богородичине и светитељске; празнични - на велике Господње празнике.

Као што се види, најчешће се употребљавају **изобразитељни антифони**. Назив су добили отуда што се певају на **изобразитељној**, која понекад замењује, *изображава* Литургију. Први антифон је уствари 102. псалм "Благосиљај душо моја Господа...", или како се популарно каже - **прва слава**. Други се антифон састоји од 145. псалма и песме "Јединородни Сине...", која говори о оваплоћењу Христовом - то је **друга слава**. Трећи антифон чине стихови блаженстава и песама које су позајмљене са јутрења, из такозваних **канона**. Између антифона говори свештеник **малу јектенију** и чита **молитве антифона**. Ове молитве, као и (остале које чита свештеник) у току Литургије, свештеник чита тихо у олтару, да Литургија не би била исувише дуга.

МАЛИ ВХОД

При крају певања стихова блаженстава врши се **мали вход**. У старо време Јеванђеље се није налазило на светом престолу, већ у нарочитом спремишту. У току богослужења износило се и стављало на свети престо. Тада се први пут пред очима верника појављивало Христово јеванђеље и зато мали вход преставља излазак Христа на проповед.

Свештеник, носећи Јеванђеље на грудима, излази кроз северне двери и иде преко солеја према царским дверима, говорећи тихо **молитву входа**, која говори о томе да анђели Божји служе заједно са свештеником Литургију. На средини солеје свештеник благосиља вход (улазак), целива Јеванђеље и онда, подигавши га високо изнад главе, говори на царским дверима: **Премудрост, стојмо смерно!** Овим речима позива свештеник вернике на пажњу, јер ће ускоро наступити читање Светог писма. Верници, видећи Христа међу собом (Јеванђеље представља Христа), клањају Му се и моле Га да их спасе.

ТРОПАРИ И КОНДАЦИ НА ЛИТУРГИЈИ

После входа са певају се **тропари** и **кондаци**, кратке песме, у којима се слави празник или свети, да би се означило да се Христово учење остварило у животу Божјих светаца и да би се светима, као извршитељима Христовог учења, указала част која им припада. Певање тропара и кондаказавршава се обично песмом у част Пресвете Богородице. Док се певају тропари, свештеник тихо чита молитву, у којој моли опроштај грехова за себе и све који стоје у храму, који од Бога моле снагу да би Му могли праведно служити. Молитва завршава **возгласом: Јер си свет Боже**

наш, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова - Амин.

ЧИТАЊЕ АПОСТОЛА И ЈЕВАНЂЕЉА

Песма **Свети Боже, свети Крепки, свети Бесмртни, помилуј нас** уведена је у богослужење још у петом веку, после једног чудесног догађаја у Цариграду, када је град био спасен од земљотреса, а чула се песма анђеоска, овакве садржине. На неке Господње празнике, уместо ове песме, пева се: **Ви који се у Христа крстите, у Христа се обукосте, Алилуја**. На Крстовдан (14/27. септембра) и Недеље крстопоклоне пева се: **Крсту Твоме клањамо се Господе и свето васкрсење Твоје слаavimo**.

Ђак, који ће читати апостол, прима од свештеника благослов и одлази на средину храма, док појци певају **прокимен**, одређени стих из Светог писма Старог завета. У **апостоли** се читају одломци из Дела (светих апостола) и посланицасветих апостола. За време читања апостола народ стоји, а свештеник кади олтар и цео храм са солеје - да би тиме означио како се читањем Светог писма раширио дар Духа Светог, како се излио на све крајеве света и у душе верника миомирис Христовог учења.

Слушајући читање апостола, ми се сећамо позива Христовог, упућеног ученицима, када су они све оставили и пошли за Њим и почетка проповеди апостола, на коју их је Христос послао. Свештеник затим тихо чита молитву пред светим јеванђељем, у којој моли Бога да нас обасја својом светлошћу, како би могли разумети јеванђеље које ће нам се читати.

После читања апостола, које се завршава песмом **алелуја** (јеврејска реч, а значи - **хвалите Господа**), свештеник припрема вернике за слушање светог јеванђеља. За читање јеванђеља пале се свеће, да би означиле светлост јеванђелске истине, која је продрла кроз таму неверовања, а у којој су се налазили народи пре Христовог доласка. Овом светлошћу се и данас просвећује ум свих оних који у Христа верују и Његову науку слушају.

Свештеник узима Јеванђеље са светог престола и износи га на царске двери, показујући тиме да су и апостоли, ради проповедања јеванђеља изашли из Јерусалима. Ту се Јеванђеље ставља на специјалан сталак - **налоњ** - а ако служи ђакон, налоњ ће се ставити на **амвон** (округло узвишење на солеји).

Јеванђеље нам излаже сведочанства о животу Господа Исуса Христа, говори о Његовом учењу, делима и чудима, па зато сви верници треба пажљиво и прибрана духа да слушају, право стојећи, а преклоњене главе, показујући на тај начин, да су спремни да извршују учење Христово, објављено у Јеванђељу.

ЗАВРШЕТАК ЛИТУРГИЈЕ ОГЛАШЕНИХ

Убрзо после читања јеванђеља завршава се Литургија оглашених, јер су читање Светог писма и проповед за оглашене били најважнији. Свештеник затвара царске двери и говори **сугубу јектенију** (што ће рећи - *удвостручену*), која је добила име по томе, што се у почетку ове јектеније, у два маха, удвојено, обраћамо милосрђу Божјем, а народ на молбе одговара са три пута **Господе помилуј**. Молбе су упућене за здравље и напредак народа и архијереја, за оне који су подизали храмове и помагали их, као и за све православне хришћане. У наставку ове јектеније може се, по потреби произносити и **јектенија за упокојене**, у којој се молимо за опроштење грехова умрлих хришћана. Овај део Литургије завршава

се **јектенијем за оглашене**, а за то време свештеник на светом престолу развија **антиминс**.

Зашто се данас, када у Цркви званично нема катихумена, кад нико не напушта храм на позив: **оглашени изиђите...**, ипак на Литургији читају јектеније за оглашене?

Зато што и међу хришћанима има много таквих, који би се могли убројати међу оглашене јер, иако су крштени, ипак својим животом показују да нису достојни да учествују у Литургији. Сви они који се не кају за учињени грех, који свесно крше заповести Божје и заповести црквене, који у својој души гаје мржњу и зло према својим ближњима, требало би, на свештеников позив, да изиђу из храма, као што су некада излазили покајници и катихумени старе Цркве.

Оглашени су, такође, и сви они малолетни и пунолетни потомци православних предака у бившим комунистичким земљама, а који до сада још нису крштени.

У старо време, заједно са оглашенима, излазили су и они хришћани који су згрешили, које је Црква на извесно време одлучивала од учешћа у вршењу свете тајне Евхаристије. Позив оглашенима да изађу из храма, напомиње нам да, ако би нам Црква судила онако како је судила у старо време, многи би од нас заслужили да изађу из храма, пре најважнијег дела Литургије, Евхаристије.

ЛИТУРГИЈА ВЕРНИХ

ВЕЛИКИ ВХОД

Кад су, на позив свештеника, оглашени изашли из храма, почиње трећи део Литургије, коме могу присуствовати само верни, због чега се и назива **Литургија верних**. Главни делови Литургије верних су: **велики вход, припрема за освећење часних дарова, освећење дарова, припрема за причешће, причешће свештеника и верника, благодарење Богу што о нас је припустио својој божанској тајни и, на крају, завршетак Литургије**.

После две кратке јектеније и две молитве за вернике, народ почиње да пева **херувимску песму**, такозвану "**херувиду**", у којој се каже да ми тајанствено представљамо херувиме, који невидљиво носе Цара славе. Зато сада треба одбацити сваку животну бригу, то јест да не мислимо ништа о имању, слави, уживању, него да достојанствено примимо Цара свих земаљских и небеских створења, са оном чашћу и славом, којом Га славе ангелске чете на небу, кличући - **алилуја**.

Док народ пева први део **херувике**, свештеник најпре чита молитву, у којој се говори о потреби духовне чистоте за оне који служе пред светим престолом, а затим, подивавши руке, говори три пута херувимску песму и на крају кади олтар и храм са солеје. Одлази затим жртвенику, узима левом руком **дискос** а десном **путир** и, кад народ престане са певањем, излази кроз северне двери, идући према средини солеје, помиње благочестиви народ, ктиторе и приложнике храма, епископа и све православне хришћане. Свештеник улази у олтар и ставља свете дарове на развијен антиминс на светом престолу, а народ наставља да пева други део херувике.

Велики вход, то јест преношење часних дарова са жртвеника на свети престо, ради освећења и претварања у тело и крв Христову, што је и главна сврха Литургије верних, као и певање херувимске песме, симболички представља **долазак Исуса Христа из Витаније у Јерусалим, да претрпи мучења, страдање и смрт**. Зато, за време великог входа, гледајући преношење часних дарова, са највећом побожношћу и поштовањем приклањамо главе, као да мимо нас пролази сам Господ наш Исус Христос, идући на муке и страдања, ради нас

и наших грехова и зато треба у себи да понављамо: **Сети ме се Госпoде у царству Твоме** (Лк.23,42).

Постављање часних дарована свети престо представља распеће Христово, затим скидање тела са крста и полагање у гроб. Затварање царских двери и навлачење завесе, симболички представља печатење гроба Христовог и постављање страже око њега.

ПРИПРЕМА ЗА ОСВЕЋЕЊЕ ЧАСНИХ ДАРОВА

После тог величанственог преношења часних дарова на свети престо, почињемо да се припремамо за вршење свете тајне Евхаристије. Свештеник најпре произноси **прозбену јектенију**, у којој свака молба завршава речима: **од Госпoда молимо** (просимо). После сваке молбе народ одговара: **Подај Госпoде!** Јектеније завршава подељивањем мира и позивом свештеника на међусобну љубав: **Љубимо једни друге, да бисмо једнодушно исповедали** а народ прихвата: **Оца и Сина и Светога Духа, Тројицу јединосушну и нераздељиву**. На ове речи верни су дужни да испуне своје душе љубављу према својим ближњима, да од срца опросте све увреде и да сви у себи гаје међусобну чисту и братску љубав у Исусу Христу. Без таквог расположења душе, присуствовање на Литургији не може бити Богу угодно, а ни нама корисно (Мк.11,25-26; Мт.6,15).

Да би достојно и са вером могли приступити светој тајни, позива нас свештеник речима: **Двери, двери, премудрошћу пазимо!** У старо време тај возглас се односио на специјалне вратаре, да пазе како нико не би улазио, ни излазио из храма. Сада нас овај возглас подсећа да затворимо врата срца свога за све што није добро. Само у љубави и једномислију, то јест у истој вери и нади може се вршити велико и страшно богослужење тајне Тела и Крви Христове. Зато, приступајући му, ми читамо **Символ вере**, у коме су укратко изложене основне истине хришћанске вере.

За време читања Символа вере, свештеник маше воздухом изнад светих дарова. Тиме он изражава снагу молитве о силаску Духа Светог на дарове и њиховом освећењу. Откривање дарова и отварање завесе на дверима, означава да ми своју веру исповедамо пред лицем самога Госпoда. И следећи возглас: **Стојмо смерно, стојмо са страхом, пазимо да свети принос у миру уз несемо**, упућује нас како треба да стојимо пред Госпoдом и да будемо постојани у вери. Народ прихвата ове речи и допуњава их: **Милост мира - жртву хвале**, јер је Богу најугоднија жртва - наша љубав према душевном миру и душа чиста пред Госпoдом. После упућеног благослова, свештеник нас позива да уздигнемо своја срца ка Госпoду. У најузвишенијем часу Литургије, хришћани треба да уздигну осећања и мисли од земаљског ка небеском, да одбаце све животне бриге и да управе срца ка Богу човекољубцу.

"ЉУБИМО ЈЕДНИ ДРУГЕ, ДА БИСМО ЈЕДНОДУШНО ИСПОВЕДАЛИ:
ОЦА И СИНА И СВЕТОГА ДУХА, ТРОЈИЦУ ЈЕДНОСУШТНУ И НЕРАЗДЕЉИВУ!"

КАНОН ЕВХАРИСТИЈЕ

Подсећајући на Спаситеља, Који је на Тајној вечери благодарио, свештеник, клањајући се пред светим престолом, говори: **Зблагодаримо Господу!** Од тог момента почиње КАНОН ЕВХАРИСТИЈЕ то јест строго, по правилу установљени поредак самог освећења дарова, најважнији део Литургије. Народ пева: **Достојно је и праведно клањати се Оцу и Сину и Светоме Духу...**, а за то време свештеник чита евхаристијску молитву, узима звездицу, додирује њеним краковима дискос, говорећи гласно завршетак молитве: **Победничку песму појећи, кличући, узвикујући и говорећи**, а народ пуним гласом наставља: **Свет, свет, свет, Господ Саваот.** (Саваот - Господ над војскама) **Пуно је небо и земља славе Твоје; Осана** (осана, јеврејска реч - Господе спаси) **на висинама, благословен који долази у име Господње; Осана на висинама.** Свештеник за то време наставља да чита евхаристијску (благодарствену) молитву, која се завршава речима: "узевши хлеб у своје свете и пречисте и непорочне руке, благодарив и благословив, осветив, преломив, даде својим светим ученицима и апостолима, рекавши: (тада показује руком на дискос и Агнец на њему и наставља гласно да говори) **Примите, једите, ово је тело моје, које се за вас ломи на отпуштење грехова**". Показујући на чашу говори: **Пијте из ње сви, ово је крв моја новог завета, која се за вас и за многе пролива на отпуштење грехова.** На оба ова позива народ одговара са **Амин.** У краткој молитви, коју свештеник чита тихо, спомиње се крст, гроб, тридневно васкрсење, узношење на небо, седење са десне стране Оца и други славни долазак, а гласно изговара: **Твоје** (дарове) **од Твојих** (многобројних дарова, које си сам изабрао на Тајној вечери) **Теби приносимо за све** (што је поменуто у предходној молитви - крст, гроб, васкрсење, и друго) **и свега ради** (ради нашег спасења), а народ прихвата: **Теби** (зато) **певамо, Тебе благосиљамо, Теби благодаримо, Господе, имолимо Ти се, Боже наш.**

ОСВЕЋЕЊЕ ДАРОВА

Свештеник сада чита молитву, у којој се директно обраћа Духу Светоме, да сиђе и освети дарове, да их претвори у тело и крв Христову. Тек после ове молитве усуђује се православни свештеник да благослови дарове последњим, завршним благословом. Настаје најсвечанији тренутак Литургије. Врши се тајна која је недоступна и анђелима. Припремљен благодаћу Духа Светог, свештеник благосиља Свети Агнец и тихо говори: **И учини овај хлеб часним телом Христа Твога.** У том тренутку звони први пут звонце у олтару (обичај прихваћен у северним епархијама), а народ тихо и побожно пева: **Имолимо Ти се, Боже наш.**

Свештеник сада благосиља путир и тихо говори: **А шта је у чаши овој** (учини) **часном крвљу Христа Твога.** По други пут звони звонце, а народ понавља: **И молимо Ти се, Боже наш.** Свештеник крсним знаком благосиља путир и дискос заједно и говори: **Претворивши их Духом Твојим Светим.** И трећи пут звони звонце, а народ громким гласом и отегнуто пева: **И молимо Ти се, Боже наш.** Од тог тренутка, силом Духа Светог, часни дарови су освећени и претворени. Претворен је хлеб у истинито тело Христово, а вино (са водом) у истиниту крв Његову, иако пред нашим очима остају у свом природном облику. Свештеник пада ничице пред светим

престолом и захваљује Богу што га је удостојио овог најузвишенијег свештенодејства.

Тренутак освећења дарова и њиховог претварања у тело и крв Христову је, према томе, најсветији и најузвишенији тренутак. Стога се звоњењем великог звона са звоника опомињу не само присутни у храму на побожније молење, него се тиме објављује и свима који нису у храму, докле год допире звук звона, да оставе за часак своје послове и разговоре, да сједине своје молитве са молитвама које се приносе у храму.

Као што је жртва Христова на крсту била принесена за цео свет, исто тако се евхаристијска жртва приноси за цео свет, што се нарочито изражава у молитвама после освећења дарова, кад се свештеник појављује као посредник између Бога и целе васељене.

Свештеник се моли за оне који су спремни да се причесте светим даровима, затим за умрле и најзад за живе. За причеснике свештеник се моли, да им свети дарови буду на будност духа, за опраштање грехова, за заједницу Духа Светог, а не на суд и осуду. Свештеник се моли да Бог, због молитава светаца, погледа и на нас.

Узвишеним гласом спомиње свештеник Владичицу нашу Богородицу, пречисту Дјеву Марију, да би тиме показао дубоко поштовање, које припада Мајци Божјој и царици свих светих, најмоћнијој нашој посредници пред престолом Божјим, а помињемо и све остале, због којих је извршено ово жртвоприношење. Богородица је такође човек и зато је њено спасење, као и свих осталих људи, било извршено од стране Христа. Живе и упокојене чланове Цркве свештеник помиње тихо, шапатам, а само архијереја помиње гласно.

Поменувши црквену власт, свештеник моли од Господа једнодушност и мир за целу Цркву и посредује за све људе света. **Помени Господе град овај у коме боравимо, сваки град и земљу и оне који вером бораве у њима. Помени Господе оне који плове, путнике, болеснике, патнике, заробљенике спасење њихово...**

И

наставља

гласно: **И дај нам да једним устима и једним срцем славимо пречасно и величанствено име Твоје, Оца и Сина и Светога Духа...**

Благосиљајући присутне, свештеник завршава КАНОН ЕВХАРИСТИЈЕ. Почињући припремање верника за примање **свете тајне**, то јест причешће. Свештеник произноси по други пут **прозбену јектенију**, у којој се моли за опроштење наших грехова и за добијање мирног, светог и безгрешног живота. Ова јектенија се завршава свечаним читањем **молитве Господње** (Оче наш...).

ПРИПРЕМА ЗА ПРИЧЕШЋЕ

Стојећи пред светим престолом, свештеник говори узвишеним гласом: **Пазимо! Светиња светима!** Пажљиво узима прстима обе руке Агнец и подиже га увис, што означава узношење Спаситеља на крст и распеће, а речи нас подсећају да се светиња, то јест тајна причешћа, даје само светима. Народ на то смерно одговара: **Један је свет, један је Господ Исус Христос...** то јест, нико од људи није свет сам по себи, већ да светост добија од једног светог Исуса Христа и сваки треба да се труди, да по мери своје духовне моћи добије освећење.

Да би показао Спаситељеве муке на крсту, разлама свештеник Агнец на четири дела и те делове унакрсно размешта на дискосу. Затим узима један део, на коме пише **Исус**, спушта га у путири потом улива топлу воду, **топлоту**. Сједињење тела Христовог (Агнеца) са божанском крвљу, означава васкрсење Христово, а топла вода се сипа у путир да би се ми причестили топлим крвљу Христовом, јер је у живом телу топла крв.

Свештеник се причешћује у олтару, а народ за то време пева песму, која се зове **причаштен**. То је неки стих из Светог Писма или одговарајућа песма. Причешће

свештеника у олтару подсећа нас на васкрсење Христово унутар запечаћеног гроба. Они се причешћују одвојено **телом** (од честица на којој пише Христос) и **крвљу** из путира, како су се у старини причешћивали сви верници. Сада свештеник припрема свете дарове за причешће верника, дробн честице НИ - КА на ситне делове, према броју причасника, читајући при том речи пасхалних (васкршњих) песама и сипа их у путир. Ако нема причасника међу верницима, онда ће сада у путир сипати све честице са дискаса.

ПРИЧЕШЋЕ ВЕРНИКА

Кад је свештеник припремио причешће за вернике, отвара царске двери и износи Свету чашу, позивајући вернике речима: **Са страхом Божјим, вером и љубављу приступите!** Показивање путира на дверима представља јављање васкрслог Христа апостолима, а ученици који су видели Васкрслог, поклонили су Му се. Верници са побожношћу и прекрштеним рукама на грудима долазе на доле, где за свештеником понављају молитву пред Свето причешће. У њој исповедамо нашу веру у Свету тајну причешћа и молимо Господа нашег Исуса Христа, да нам опрости наше грехе, које смо учинили хотимично и нехотимично, речју или делом, да би се могли неосуђено причестити. Молимо Господа да нас припусти Светој тајној вечери, не зато да би дали издајнички пољубац као Јуда, већ да би рекли као онај разбојник, који је био распет са Христом: **Сети ме се Господе у царству Твоме!**

Прилазећи Светој чаши сваки треба да каже своје име. Свештеник причешћује вернике кашицом, захвативши тело и крв и говорећи: **Причешћује се чедо Божје (име) часним и пресветим телом и крвљу Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа на отпуштање грехова и на животвечни.** Причешћени верник брише уста убрисом, целива подножје путира, узима парче просфоре, клања се и одлази у страну, да пажљиво сачека крај Литургије и благодарствену молитву, коју ће свештеник прочитати после причешћа. За време причешћа народ пева: **Тело Христово примите, извор бесмртности окусите!**

Кад су се сви припремљени верници причестили, уноси свештеник путир у олтар и сипа у њега све честице са дискаса, које су извађене на проскомидији. Затим руком благосиља вернике, а народ изјављује кроз песму: **Видесмо светлост истинску, примисмо Духа небеског, нађосмо истини тугу, клањамо се неразделивој Тројици, јер нас је она спасла.** И последњи пут износи свештеник на двери Свету чашу, осењујући њоме све присутне, уз речи: **Свагда, сада и увек и у векове векова.** Они који се нису причестили, клањају се Светој чаши, сећајући се вазнесења Христовог на небо. Добивши велику радост у причешћу Светим тајнама, ми благодаримо Богу у молитви, коју народ сложено пева: **Да се испуне уста наша хвале Твоје, Господе, јер си нас удостојио да се причестимо светим Твојим... тајнама...** Благодарене се наставља и у последњој јектенији, коју изговара свештеник, затварајући антиминос на светом престолу.

ЗАВРШЕТАК ЛИТУРГИЈЕ

Свештеник објављује завршетак Свете литургије и, припремајући вернике за достојан излазак из храма, каже: **У миру изиђимо!** Но појци, у име свих верника, изјављују жељу, да не излазе из храма другачије него **у име Господње**, да добију благослов именом Господњим. Тада свештеник стаје иза амвона и чита молитву, у којој укратко понавља молбе целе Литургије: он моли да Господ спаси свој народ, да

благослови оне који Њему припадају, да сачува пуноћу своје Цркве и да освети оне који воле лепоту дома Божјег, да не напусти оне који се у Њега надају, јер је сваки дар савршен који долази одозго, од Оца светлости, коме треба непрекидно да уносимо хвалу и славу, на шта народ три пута пева: **Нека је благословено име Господње од садаи до века!**

Завршавајући Литургију, свештеник произноси **отпуст**, призивајући свете Божје угоднике, да посредују за људе. Верници прилазе свештенику да целивају часни крст, а он им раздаје **антидор**, нафору, то јест остатке просфора из којих је извађен Агнец и остале честице. Нафора се даје онима који се нису причестили на Литургији (јер сви верници нису увек спремни и достојни да приме Свето причешће). Отуда се нафора и назива **антидор** - што значи: *уместо дара Свете евхаристије*. На тај се начин постиже јединство оних који су се причестили са онима који се нису причестили. Овим се унеколико испуњавају речи Светог апостола Павла: **Јер је један хлеб, једно смо тијело многи, пошто се сви од једног хлеба причешћујемо** (1.Кор.10.17).

Давање нафоре чини се спомен на **агапе** (вечери љубави), заједничке трпезе хришћанске заједнице из првих времена Цркве. Од остатка принесених дарова, а у сврху помагања сиромашних, одржавале су се агапе - заједничко братско обедовање, као видљив знак међусобне љубави и хришћанског јединства.

На место ових агапа црква је уобичајила да, после Литургије, подели вернима остатке благословеног хлеба, у знак њихове заједнице са Црквом. У знак те заједнице нафора се шаље кући онима, који због болести или каквог другог оправданог разлога, нису могли да дођу у цркву на Службу Божју.

Нафора се обично једе пре сваког другог јела тога дана.

МОЛИТВА ПРЕ ПРИЧЕШЋА

Верујем Господе и исповедам да си Ти ваистину Христос, Син Бога живог, Који си дошао у свет да грешнике спасеш, од којих сам први ја. Још верујем да је ово само пречист Тело твоје и ово сама часна Крв твоја. Стога Ти се молим: помилуј ме и опрости ми сагрешења моја, хотимична и нехотимична, учињена речју и делом, свесно и несвесно и удостој ме да се неосуђено причестим пречистим Тајнама твојим на отпуштење грехова и на живот вечни.

Прими ме данас Сине Божји, за причасника Тајне Вечере твоје, јер нећу казати тајну непријатељима твојим, нити ћу Ти дати целив као Јуда, већ као разбојник на крсту исповедам Те: помени ме, Господе, у Царству твоме. Нека ми причешћивање светим тајнама твојим, Господе, не буде на суд и на осуду, већ на исцељење душе и тела. Амин.

МОЛИТВА ПОСЛЕ ПРИЧЕШЋА

Благодаримо Ти човекољубиви Владико, добротворе душа наших, што си нас и у данашњи дан удостојио твојих небеских и бесмртних тајни. Исправи пут наш, утврди све нас у страху твоме, сачувај живот наш, учврсти кораке наше, молитвама и мољењима славне Богородице и Приснодјеве Марије и свих светих твојих. Амин.

ИЗ ПОСРЕДНИЧКЕ МОЛИТВЕ НА ЛИТУРГИЈИ СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ

...Помени Господе твоју светусаборну и апостолску Цркву од краја до краја васељене и даруј мир њој коју си стекао часном Крвљу Христа твога и овај свети храм утврдио до свршетка века...

Помени Господе благоверни народ наш, наоружај га оружјем истине и даруј му победу над видљивим и невидљивим непријатељима...Добре сачувај у доброту твојој, рђаве добротом твојом обрати у добре... по обиљу милости твоје помилуј нас: домове наше напуни сваким добром, бракове сачувај у миру и слози, децу одгаји, омладину васпитај, старце укрепи, малодушне утешу, расејане сабери, заблуделе обрати и присаједини твојој светој Цркви; плови са онима што плове; путуј са онима што путују; удовице штити; сирочад заштити, сужње ослободи; болеснике исцељуј.

Помени Боже оне под судским ислеђењем и оне по рудницима... и све оне што су у било каквој невољи и нужди и опасности.

Помени Господе и све оне којима је потребно твоје велико милосрђе и оне који нас воле и оне који нас мрзе... Помени и сав народ твој и излиј на све богату милост твоју и даруј свима оно што моле за спасење... Јер си Ти Господе помоћ беспомоћницима, нада безнадежнима, лекар болеснима...